

Sygn. akt VIII U 1765/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 listopada 2014 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Janina Kościelniak
Protokolant:	Kamila Niemczyk

po rozpoznaniu w dniu 24 listopada 2014 r. w Gliwicach

sprawy S. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

o prawo do ekwiwalentu pieniężnego za deputat węglowy za lata 2011 do 2014

na skutek odwołania S. K.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

z dnia 21 lipca 2014 r. **nr** SER 1 (...)

oddala odwołanie.

(-) SSO Janina Kościelniak

Sygn. VIII U 1765/14

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 21.07.2014 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. odmówił ubezpieczonemu S. K. (K.) po rozpatrzeniu wniosku o wypłatę ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla za lata 2011-2014 przysługującego emerytom i rencistom, przyznania żadanego świadczenia, ponieważ zgłosił on wniosek po terminie.

Od tej decyzji ubezpieczony wniósł odwołanie, domagając się jej zmiany poprzez zasądzenie na jego rzecz ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla za lata 2011-2014, wnosząc jednocześnie o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

ZUS wniósł o oddalenie odwołania argumentując jak w zaskarżonej decyzji.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Przedsiębiorstwo (...) S.A. jest spółką, która funkcjonuje od 1995r. Powstała ona na bazie majątku Przedsiębiorstwa (...), które funkcjonowało w latach 90-tych. Wcześniej było to Gwarectwo Budownictwa Górniczego

w K. - Zakład (...) w G..

Skarżący pobierał deputat węglowy w ilości 3 ton do 31.12.1995 r.

Ubezpieczony od 17.01.1998r. jest uprawniony do górniczej emerytury. Przed przejściem na emeryturę był pracownikiem Przedsiębiorstwa (...) w G..

Skarżący pobierał deputat węglowy w ilości 3 ton do 31.12.1995 r.

W dniu 16.06.2014 r. odwołujący złożył wniosek w sprawie wypłaty ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla za okres od 12.06.2011 r. do 11.06.2014 r. Wskazał, że dwukrotnie występował o przyznanie ekwiwalentu pieniężnego za bezpłatny węgiel, tj. 3.10.2006 r. oraz 3.02.2010 r., a wnioski te zostały załatwione decyzjami odmownymi.

(...) G. było objęte Układem Zbiorowym Pracy dla (...) Zakładów (...) z dnia 21.12.1991 r. i figuruje w załączniku nr 1 do UZP dla (...) w pkt 22 -

w brzmieniu ustalonym protokołem dodatkowym nr 7 z 21.11.1995 r.

Ustalono, że w dniu 3.06.1995r. z mocą obowiązującą od 26.11.1994 r. do rejestru układów wpisany został jednolity tekst układu zbiorowego dla Przedsiębiorstwa (...) w G. z dnia 1.10.1992 r. Tekst ten powstał na podstawie art. 5 ustawy z dnia 29.09.1994 r. o zmianie ustawy Kodeks pracy (Dz. U nr 113 poz. 547). W dniu 3.06.1995 r. do rejestru układów zostało wpisane ponadto porozumienie z 30.12.1994 r. zawarte w trybie art. 241²⁷ k.p. o zawieszeniu stosowania na okres 1 roku postanowień wyżej wymienionego układu w części dotyczącej świadczeń dla emerytów i rencistów z tytułu deputatu węglowego, o którym mowa w załączniku nr 11 do układu. Do rejestru układów nie zostało zgłoszone i wpisane porozumienie o odstąpieniu przez (...) w G. od uprawnień do deputatu węglowego dla emerytów i rencistów zawarte w trybie art. 9 ust 3 ustawy z dnia 29 .09.1994 r. o zmianie ustawy Kodeks pracy i zmianie niektórych ustaw.

Powyższe okoliczności Sąd ustalił na podstawie: akt organu rentowego, pisma Państwowej Inspekcji Pracy w K. z dnia 7.04.2008 r. nadesłanego do sprawy VIIIU 683/08 oraz z dnia 20.02.2008 r. nadesłanego do sprawy VIIIU 605/08 na okoliczność czy (...) w G. zawarło postanowienia o odstąpieniu od wydawania emerytom i rencistom ekwiwalentu za deputat węglowy.

Nadto informacje na temat obowiązujących w (...) G. układów zbiorowych pracy, zawieranych porozumień, protokołów dodatkowych oraz ich rejestracji, są Sądowi znane z urzędu z uwagi na prowadzone przed tutejszym Sądem liczne sprawy o analogicznym stanie faktycznym.

Sąd uznał zebrany w sprawie materiał dowodowy za spójny i kompletny, a przez to mogący stanowić podstawę dla poczynienia prawdziwych ustaleń w sprawie.

Sąd zważył, co następuje:

Odwołanie ubezpieczonego nie zasługuje na uwzględnienie.

Podstawę prawną żądania ubezpieczonego stanowi ustawa z dnia 6 lipca 2007r. o ekwiwalencie pieniężnym z tytułu prawa do bezpłatnego węgla dla osób uprawnionych z przedsiębiorstw robót górniczych. (Dz. U nr 147 poz. 1031).

Przystępując do rozważań na temat prawa do ekwiwalentu pieniężnego należy przytoczyć istotne dla rozstrzygnięcia sprawy uregulowania zawarte w ustawie.

Art. 1 ustawy określa zasady i sposób realizacji uprawnienia do ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla, zwanego dalej "ekwiwalentem", przysługującego osobom uprawnionym z przedsiębiorstw robót górniczych za okres od dnia 1 stycznia 2002r. do dnia 31 grudnia 2015r.

Art. 2 stanowi, że użyte w ustawie określenia oznaczają:

1) osoby uprawnione - emerytów i rencistów mających ustalone prawo do emerytury lub renty, którzy pobierali bezpłatny węgiel w naturze od przedsiębiorstw robót górniczych lub przeszli na emeryturę lub rentę z tych przedsiębiorstw oraz wdowy, wdowców i sieroty mających ustalone prawo do renty rodzinnej po byłych pracownikach przedsiębiorstw robót górniczych, uprawnionych do bezpłatnego węgla na podstawie Układu Zbiorowego Pracy dla pracowników zakładów górniczych z dnia 21 grudnia 1991r., i którzy uzyskali emeryturę lub rentę przed dniem 1 stycznia 2007r., a po dniu 31 grudnia 2001r. nie pobierali ekwiwalentu;

2) przedsiębiorstwo robót górniczych - przedsiębiorcę prowadzącego roboty górnicze pod ziemią związane z budową, utrzymaniem lub likwidacją zakładu górniczego;

W art. 3 wyłączono z grona uprawnionych osoby, których roszczenia z tytułu prawa do bezpłatnego węgla zostały zaspokojone przed dniem wejścia w życie ustawy.

W przypadku gdy roszczenia, o których mowa w ust. 1, zostały częściowo zaspokojone ekwiwalent przysługuje w części niezaspokojonego roszczenia.

Art. 7 określa zasady realizacji prawa.

Ekwiwalent wypłaca Zakład Ubezpieczeń Społecznych, zwany dalej (...), zgodnie z harmonogramem, o którym mowa w ust. 7, na wniosek osoby uprawnionej. Wniosek o wypłatę ekwiwalentu zgłoszony po raz pierwszy zawiera:

- 1) imię i nazwisko osoby uprawnionej;
- 2) numer PESEL albo rodzaj i numer dokumentu tożsamości obywatela;
- 3) adres zamieszkania osoby uprawnionej;
- 4) numer świadczenia osoby uprawnionej;
- 5) nazwę przedsiębiorstwa robót górniczych.

Do wniosku, o którym mowa w ust. 2, należy dołączyć dokument potwierdzający uprawnienie do ekwiwalentu i określający jego wysokość oraz oświadczenie osoby uprawnionej o niepobieraniu w latach 2002-2007 lub za ich część, ekwiwalentu lub bezpłatnego węgla w naturze.

Wnioski o wypłatę ekwiwalentu za lata 2011-2014 r., zgodnie z treścią art. 7 ust. 5 zgłasza się do końca I kwartału roku, w którym ma nastąpić wypłata, tj. kolejno: za 2011 r.- do dnia 31 marca 2012 r., za 2012 r.- do dnia 31 marca 2013 r., za 2013 r.- do dnia 31 marca 2013 r., za 2014 r.- do dnia 31 marca 2014 r.

Reasumując, aby wnioskujący mógł nabyć prawo do ekwiwalentu na podstawie powołanej ustawy musi wykazać, że:

1. był pracownikiem zakładu robót górniczych i przeszedł na emeryturę lub rentę z tego zakładu, albo pobierał ekwiwalent jako emeryt lub rencista;
2. uzyskał prawo do emerytury lub renty przed dniem 1 stycznia 2007r.;
3. jako emeryt bądź rencista był uprawniony do bezpłatnego deputatu węglowego, a uprawnienie do bezpłatnego węgla przysługiwało na podstawie Układu Zbiorowego Pracy dla pracowników zakładów górniczych z dnia 21 grudnia 1991r.,
4. prawo do bezpłatnego węgla nie zostało zaspokojone przed dniem wejścia w życie ustawy;

5. wniosek o wypłatę ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla za lata 2011-2014 r. powinien zostać zgłoszony kolejno: za 2011 r.- do dnia 31 marca 2012 r., za 2012 r.- do dnia 31 marca 2013 r., za 2013 r.- do dnia 31 marca 2014 r., za 2014 r.- do dnia 31 marca 2014 r..

Nadto wnioskujący musi złożyć stosowny dokument potwierdzający prawo do deputatu i złożyć oświadczenie, że z tego prawa nie korzystał po 2001r.

Tak więc zasadnicze znaczenie ma charakter terminu określonego w art. 7 ust. 5 cytowanej ustawy.

W ocenie Sądu, termin określony w art. 7 ust. 5 ustawy z dnia 6 lipca 2007r.

o ekwiwalencie pieniężnym z tytułu prawa do bezpłatnego węgla dla osób uprawnionych z przedsiębiorstw robót górniczych jest terminem zawitym prawa materialnego, który nie podlega przywróceniu. O jego charakterze decyduje to, że jest to termin kalendarzowy, czyli oznaczony ścisłą datą (koniec I kwartału roku, w którym ma nastąpić wypłata, tj. 31 marca danego roku) i dotyczy realizacji konkretnego uprawnienia (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 1961r., sygn. akt I CR 196/60/OSN 1962 r., Nr 11, poz. 58); postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 kwietnia 2000r., sygn. akt I CKN 1447/98/OSNC 2000r., Nr 7-8, poz. 137).

Z prekluzyjnego charakteru tego terminu, przy całym zróżnicowaniu terminów zawitych w prawie cywilnym wynika, że ich upływ powoduje niemożność realizowania ograniczonego tym terminem prawa.

Prekluzja jest uwzględniana z urzędu jako „stan prawny” roszczenia, zatem próba realizacji prawa po upływie terminu skutkuje tylko tym, że właściwy organ (organ rentowy, a następnie sąd) rozstrzygają sprawę merytorycznie i – stwierdzając niedopuszczalność uwzględnienia wniosku – orzekają o jego oddaleniu. Nie ma w tym wypadku podstaw do formalnego orzeczenia o odrzuceniu wniosku spóźnionego, gdyż sam wniosek nie jest ograniczony żadnym terminem procesowym (por. § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia

7 lutego 1983 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe i zasad wypłaty tych świadczeń (Dz. U. Nr 10, poz. 49 ze zm.) oraz art. 199 k.p.c.

Zawarte w przepisie sformułowanie, że uprawniony może w terminie do końca I kwartału roku, w którym ma nastąpić wypłata, złożyć wniosek o wypłatę ekwiwalentu za rok 2003 oznacza, że po dniu 31 marca 2008r. nie można skutecznie zgłosić takiego wniosku. Gdyby istniała możliwość składania wniosku w każdym czasie, określenie terminu byłoby niepotrzebne. Terminu zakreślonego przepisami do dochodzenia roszczeń nie traktuje się jako terminu instrukcyjnego.

Za terminy instrukcyjne uważane są tylko terminy przewidziane do rozpoznawania roszczeń.

Uchybienie terminowi przewidzianemu do złożenia wniosku o wypłatę ekwiwalentu za 2003r. powoduje, że wniosek taki nie może być uwzględniony niezależnie od jego zasadności lub bezzasadności.

Termin określony w art. 7 ust. 5 nie jest terminem przedawnienia, gdyż nie zostało użyte takie określenie. Przepis nie zawiera także sformułowania, że skutkiem uchybienia terminowi jest wygaśnięcie prawa lub roszczenia. Prawo lub roszczenie wygasa w przypadku nie zgłoszenia żądania w przewidzianym terminie, liczonym od określonego zdarzenia, w związku z którym prawo lub roszczenie powstało. Termin określony w art. 7 ust. 5 liczony jest od rozpoczęcia danego roku kalendarzowego do dnia kończącego I kwartał tego roku, tj. 31 marca. Ustawa o ekwiwalencie pieniężnym (...) przyznaje nowe uprawnienie, które dotychczas nie istniało i zakreśla termin do realizacji tego prawa, poczynając od jej wejścia w życie. Po upływie tego terminu prawo nie może być realizowane (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 września 2001r., sygn. akt II UKN 554/00, uchwała Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 2002r., sygn. akt III ZP 22/01, zam. OSNAP nr 13/2002, poz. 312).

W konsekwencji należy stwierdzić, że termin przewidziany w art. 7 ust. 5 ustawy z dnia 6 lipca 2007r. o ekwiwalencie pieniężnym z tytułu prawa do bezpłatnego węgla dla osób uprawnionych z przedsiębiorstw robót górniczych, jako

termin prawa materialnego nie ulega przedłużeniu, zawieszeniu lub przerwaniu, jak też nie istnieją podstawy do jego przywrócenia (por. Uchwałę Składu 7 Sędziów Sądu Najwyższego z dnia 14 marca 1986r., sygn. akt III PZP 8/86/OSP 1987r., Nr 1, poz. 19). Bieg postępowania sądowego dotyczącego kwestii ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do deputatu węglowego za 2002 rok nie stał na przeszkodzie zgłoszeniu wniosków za kolejne lata w terminie.

Dodatkowo należy podkreślić, że kwestia charakteru terminów przewidzianych omawianą ustawą do złożenia wniosku o wypłatę ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla, była przedmiotem rozważań Sądu Apelacyjnego w Katowicach, który

w uzasadnieniu do wyroku z dnia 15 września 2009r. w sprawie o sygn. AUa 3465/08, wydanej wskutek zaskarżenia wyroku Sądu Okręgowego w Gliwicach w sprawie VIII U 615/08, podzielił stanowisko przedstawione w przedmiotowym uzasadnieniu uznając, że omawiane terminy mają charakter zawity i nie podlegają przywróceniu.

Ponadto nie można również w tejże sprawie podnieść przeciwko organowi rentowemu, zarzutu nadużycia prawa (art. 5 K.C, 8 KP), (Podobne stanowisko zajął Sąd Najwyższy w wyroku z 18 maja 2004r. II CK 270/03 nie publik.).

Odnosząc się ściśle do zarzutów ubezpieczonego, należy wskazać, że składając wcześniejsze wnioski o wypłatę ekwiwalentu, przedkładał w/w wnioski na drukach przygotowanych przez organ rentowy, na których znajdowało się pouczenie o terminie ich składania. Mianowicie, znajdowała się tam wyraźna informacja, że wnioski o wypłatę ekwiwalentu za lata następne zgłasza się do dnia 31 marca roku w którym ma nastąpić wypłata.

Mając na uwadze, Sąd uznał zaskarżoną decyzję ZUS za zgodną z prawem, tj. art. 7 ust. 3 i 8 ustawy z 6 lipca 2007 r. (Dz. U. nr 147, poz. 1031). Odwołujący, bowiem wystąpił

z wnioskami o ekwiwalent węglowy za lata 2011-2014 znacznie po upływie przewidzianego przez prawo terminu, tj. do 31 marca 2012r. – ekwiwalent za 2011r., do 31 marca 2013r. – ekwiwalent za 2012 r., do 31 marca 2013 r. – ekwiwalent za 2013 r., do 31 marca 2014 r. – ekwiwalent za 2014 r., bo w dniu 16.06.2014 r.

Wobec powyższego, na mocy art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., Sąd orzekł, jak w sentencji.

SSO Janina Kościelniak